

BRÂNCUSIAN INFLUENCES IN EDUCATION OF PERSONAL BECOMING

George NICULESCU
Professor PhD

„Constantin Brâncuși” University of Târgu-Jiu – gniculesco@yahoo.com

ABSTRACT: THIS ARTICLE DESCRIBES THE INFLUENCE OF THE THINKING OF THE SCULPTOR CONSTANTIN BRÂNCUȘI AMONG YOUNG PEOPLE AND IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT. WE STARTED FROM A FEW APHORISMS AND SHOWED THEIR PHILOSOPHICAL DEPTH AND WHAT ARE THE POSSIBLE CONSEQUENCES IN TERMS OF EDUCATION AND TRAINING OF YOUNG PEOPLE, THEIR PREPARATION FOR LIFE.

BRÂNCUȘI IS ALSO AN EXAMPLE TO FOLLOW, AND HIS APHORISMS ARE EXAMPLES OF PERSONAL BECOMING. BRÂNCUȘI'S APHORISTIC WORK SHOULD NOT BE SEEN AS AN "IMITATION OF THE ARTIST" (OF HIS WORK AND / OR LIFE), BUT AS A MAIN SOURCE OF INSPIRATION, INTUITION, CONCEPTION AND DRAWING OF THE PATH OF INITIATION THAT CAN BE APPLIED TO ANYONE THROUGH PERSONALIZATION AND ADEQUACY TO THE WAY OF BEING, DOING AND LIVING OF EACH OF US.

ANALYZING SOME OF HIS APHORISMS, WE DISCOVER THE LIFE LESSONS THAT THE GREAT SCULPTOR-THINKER OFFERS TO FUTURE GENERATIONS.

KEYWORDS: EDUCATION, APHORISMS, BRÂNCUȘI, CREATIVITY, PROGRESS, ANTICIPATION, VISION.

Introduction

Brâncuși este simbolul spiritualității tradiționale românești în a cărei operă redescoperim universul cultural și artistic românesc. Opera creatorului sculpturii moderne este întregită de opera sa literară de natură aforistică. Brâncuși a fost și un artist-filosof. Aforismele lui sunt precum stelele pe cer în noapte, precum scânteile aprinse în focul întezit de vânt. Filosofia lui Brâncuși își are obârșia în chiar în opera sa. Cugetările lui Brâncuși sunt asemenea sculpturilor sale – săgeți acțuțite care se înfig direct în inima gloriei, deși nu și-a dorit gloria - care îmbină înțelepciunea arhaică cu tendința spre absolut. Brâncuși, demiurgul sculpturii simbolului, are filosofia incandescentă: „Cine nu iese din Eu, n-atinge Absolutul și nu descifrează nici viața.”

Citind aforismele sale decoperim pe inegalabilul creator de „forme și idei”, pe marele gânditor și pătrundem mai adânc în universul operei sale, descoperind taina ce se ascunde în esențele plăsmuite prin modelări și polisări spre atingerea perfecțiunii.

Brâncuși se identifică în mare măsură cu complexul de tradiții, legende, obiceiuri și ornamente din folclorul românesc. Brâncuși și-a asumat tradiția populară a satului românesc în care s-a născut și a cărei influență se regăsește pe mai multe planuri: în „filosofia naturalității”, în „doctrina străbunilor” (revelată de textele și aforismele sale), în religiozitatea

sa complexă (asemănătoare „creștinismului țărănesc”), în comportamentul său și mai ales în opera sa. Aportul cel mai important și original al lui Brâncuși în sculptura modernă poate fi, în ultimă instanță, exprimarea viziunii populare românești a lumii, care era un element constitutiv al filosofiei sale.

Dar, Brâncuși este și un exemplu de urmat, iar aforismele lui sunt pilde ale devenirii personale. Opera aforistică a lui Brâncuși nu trebuie privită ca pe o „imitație a artistului” (a operei și/sau vieții lui), ci ca pe o sursă principală de inspirație, intuiție, concepție și desenare a drumului inițiativ care poate fi aplicată oricui prin personalizare și adecvare la modul de a fi, a face și a trăi a fiecăruia dintre noi.

Cugetări brâncușiane sculptate în viitor

Analizând unele dintre aforismele sale, descoperim lecțiile de viață pe care marele sculptor-gânditor le oferă generațiilor viitoare.

Vizionar și un abil anticipator, Brâncuși afirma: „*Să vezi departe este una, să ajungi acolo este altceva*”.^[1]

Anticiparea, într-o lume aflată în permanentă schimbare, trebuie să fie într-o alertă continuă, să facă obiectul unei cercetări aprofundate și continue. Doar anticipând și acționând poți să-ți îndeplinești obiectivul, scopul sau chiar menirea.

Anticiparea este o necesitate majoră - mai cu seamă acolo unde producerea de turbulențe este de multe ori folosită și ca o tactică.

Secretul șanselor de succes constă în a prevedea unde merg lucrurile și cum ar fi posibil să evolueze mediul.

Anticipația în sine presupune *ideea de complexitate*. O entitate care anticipează este cu necesitate un sistem complex, iar mediul în care evoluează prezintă la rândul lui un ordin de complexitate cu atât mai mare, cu cât este mai puțin decupat din cel natural. Cu ușurința geniului, Brâncuși descifrează complexitatea prin reducerea acesteia la simplitate: „*Simplitatea este complexitatea rezolvată*”.

Transpunând gândirea lui Brâncuși la complexitatea prezentului și imprevizibilul viitorului, cei care vor ști să întrevadă schimbarea și sensul evolutiv vor supraviețui și chiar prospera. Cei care nu, vor dispărea mai repede decât se pot aștepta.

Aceasta înseamnă punerea la lucru a comportamentului anticipativ - care există în forma latentă în mințile acționarilor, managementului, angajaților și chiar ai deținătorilor săi de interes (stakeholders).

A anticipa înseamnă mai mult decât să arunci o simplă privire în viitor, înseamnă a adopta o atitudine proiectivă și proactivă în raport cu ceea ce va urma. O atitudine care nu doar prospectează sau prezice viitorul și/sau se exprimă prin așteptări despre viitor, ci care este menită să schimbe comportamente și acțiuni. Mai concis spus, *prin anticipația făcută, chiar viitorul ne influențează comportamentul, viața și activitatea*.

De altfel, așa explorăm teritoriul de dincolo de orizontul temporal imediat și apoi exploatăm cunoașterea despre ceea ce va urma pentru a perfecționa acțiunea și a ne îmbunătăți comportamentul actual, totul fiind orientat spre o mai adecvată pliere la tendințele și evoluțiile posibile ale mediului în care trăim și acționăm.

Mai mult, este nevoie de *dezvoltarea de mecanisme și procese de întrevedere și profilare a viitorului, chiar și departamente dedicate acestor activități; practic, e nevoie de agenți ai ”întreprinderilor anticipative*”. Iar școala trebuie să fie pregătită să anticipeze și să formeze noile profesii ale viitorului.

În economia actuală, globalizată, întreprinzătorii de succes vor fi cei care și-au dezvoltat sau își vor dezvolta o gândirea centrată pe viitor și vor ști să gestioneze mai bine

decât alții incertitudinile. Un astfel de întreprizător acționează în virtutea *înțelegerii proiective*, în conformitate cu înțelegerea, viziunea ori ideea lui despre viitor, adică anticipează.

Prospectarea perspectivelor de viitor a lărgit domeniul de cercetare prin încorporarea de metode care permit networking-ul pentru culegerea de informații, evaluarea și interpretarea lor, precum și metode care sprijină luarea deciziilor[2]. Mai departe, prospectiva include cercetarea asupra capacității organizațiilor de a aborda viitorul [3]. Atât tehnicile de previziune, cât și cele prospective au fost utilizate la nivelul companiilor, precum și la nivel regional, național sau supranațional, cum ar fi zonele economice.

În anii 1990 domeniul cercetării a fost lărgit prin includerea la nivelul organizațiilor a proceselor de investigare a viitorului. Termenul de *prospectarea strategică a perspectivelor (strategic foresight)* a fost dezvoltat prin referirea la cercetarea focalizată la nivelul companiei [4-6]. Astăzi, în mare măsură, *analiza viitorului (future analysis)* a substituit (ca termen preferat) prospectiva strategică [7-10].

„Când știi este ceva și când ești, asta e altceva.” [11]

Rolul formativ al procesului educațional a fost sintetizat de filosoful și pedagogul ceh Johann Amos Comenius, în lucrarea sa „Didactica magna”, în care afirmă că, deși oamenii sunt înzestrați la naștere cu „semințele științei, ale moralității și religiozității”, acestea devin un bun al fiecăruia numai prin educație.

Reperle fundamentale ale educației sunt: „a învăța să știi”, „a învăța să faci” și „a învăța să fii”. Fiecare dintre aceste repere se îmbogățesc cu noi conținuturi formative contribuind la noile strategii de predare – învățare – evaluare - cercetare. Actualul sistem educațional este încă centrat pe cantitate, teoretizare memorare și mai puțin pe aplicarea informației dobândite.

Dezideratul este înzestrarea copiilor și tinerilor cu ceea ce au nevoie pentru a trăi frumos în lumea de mâine, împreună cu ceilalți, spre binele tuturor.

„A învăța să știi”, se concretizează prin racordarea la societatea cunoașterii, la înțelegerea propriului destin și a esenței ființei umane, în vederea adoptării unui comportament demn, sociabil și responsabil.

Dar, pentru a învăța să știi, trebuie să știi să înveți. A învăța să înveți înseamnă să-ți organizezi propria învățare, inclusiv prin gestionarea eficientă a timpului, a informațiilor. A învăța să înveți îi implică pe cei care învață să pornească de la cunoștințe și experiențe de viață anterioare, astfel încât să poată utiliza și aplica cunoștințele și abilitățile într-o varietate de contexte. A fi competitiv și productiv în lumea de mâine înseamnă practic să înveți mai repede decât competitorii. Dar, așa cum arată Alvin Toffler ”analfabeții secolului 21, nu sunt cei care nu știu să citească și să scrie, ci cei care nu pot să învețe, să se dezînvețe și să reînvețe”. Adică, cei care nu pot, nu știu ”a învăța să învețe”.

„A învăța să faci”, exprimă latura comportamentală, practică, direcționată spre crearea unor relații de comunicare și de activitate practică. Educația are rolul de a le forma tinerilor competențele necesare în armonizarea relațională, în stabilirea unor raporturi stabile de cooperare și înțelegere.

„A învăța să fii” este plusul pe care îl aduce Brâncuși prin cucetările sale, dar și prin exemplul personal. Dar, pentru a învăța să fii, trebuie să *fii tu însuți*, și, mai întâi, trebuie să *fii sincer cu tine însuți*: „Prima datorie este să fii cinstit cu tine însuți” [12]

„La umbra marilor copaci nu cresc vlăstare tinere” [13]

Primul gând al lui Brâncuși, după terminarea studiilor la București, a fost cel de a merge în Italia, atras fiind în acea direcție de mitul Renașterii și de arta clasică. Din fericire,

pentru el și pentru posteritate, a schimbat în timp util direcția: a devenit predominantă la el dorința de a se confrunța cu arta importantelor țări occidentale. S-a îndreptat, în consecință, către Paris.

De fapt, mirajul Occidentului l-a cuprins încă din 1896, când a mers la Viena, unde a lucrat într-un atelier de mobilă al firmei Roth, specializată în lucrări de abanos.

Ceea ce îl face să părăsească meleagurile românești este admirația față de opera și concepțiile artistice ale lui Rodin, idei îndrăznețe care erau pe buzele tuturor artiștilor din București, dar și din dorința de a rivaliza cu cei mai mari artiști ai lumii. „Să mă duc să văd la fața locului operele marilor artiști, despre care învățasem la Istoria Artelor... doream să-mi îndeplinesc un vis, de a lucra cu artiști mai mari decât acei pe care i-am avut la București”, afirma mai târziu Brâncuși.

Brâncuși a fost un talent înăscut, dar mai ales el a fost un autodidact care și-a construit singur drumul în viață, după ce a acumulat cunoștințe solide în școală. La Craiova, la Școala de Arte și meserii, la București, la Școala Națională de Arte Frumoase, precum și la Paris în Atelierul lui Antonin Mercié, a dobândit solide cunoștințe în domeniul sculpturii.

Ajuns la Paris, cu sprijinul chiar al reginei, Rodin acceptă să-l ia ca ucenic în atelierul său. Desigur, e mult mai ușor să devii autodidact dacă ai alături un maestru.

Dar, după o scurtă perioadă de lucru în atelierul lui Rodin, Brâncuși îl părăsește, declarând că **„La umbra marilor copaci nu cresc vlăstare tinere”** [14], în sensul că ucenicia pe lângă marele sculptor Rodin i-ar fi înăbușit propria vocație. Lumea artei a rămas înmărmurită: un țăran-ucenic s-a rupt de însuși magister Auguste Rodin. *„În fond are dreptate, este tot atât de încăpățânat ca și mine”*¹ spunea sculptorul francez Rodin despre Constantin Brâncuși.

„Trebuie să scapi de maștri” [15]

Treptat și muncind din greu, adesea flămânzind, ajunge să-i fie admise lucrările la câteva expoziții își croiește astfel propriul drum în artă. După ce și-a depășit maștri, Brâncuși a devenit propriul său dacăl și mentor,

Reformarea educației prin transformarea oamenilor în autodidacți este un deziderat major al sistemului de învățământ. Unul dintre obiectivele fundamentale pentru orice educabil este cel de a deveni autodidact. devine imperios necesar să transformăm educabilul:

- pe de o parte, într-un autodidact care își asumă atitudinea de a învăța și a se perfecționa pe tot parcursul vieții, precum și,
- pe de altă parte, într-un caracter puternic care să își asume și o altă evoluție în carieră, cea de a deveni un antreprenor inovativ.

Știm de asemenea că educația, sistemele educative cu instituțiile și organizațiile lor (școala, liceul, universitatea etc.) sunt în criză, într-o profundă inadecvare, și asta nu doar în România, ci și în UE și în întreaga lume. În această situație, rezultă că e imperativ necesar ca educația cu sistemele sale să se reformeze, reînnoiască și să se transforme radical.

Lumea de mâine, lumea viitorului, pentru care îi pregătim pe studenți, va fi diferită mult față de cea actuală. Educația de mâine va trebui să aducă în față și să pună în valoare curiozitatea, imaginația, creativitatea, inventivitatea. De asemenea, va trebui să se pună accentul pe achiziția de abilități cât mai diverse, dar și pe formarea de atitudini (precum a învăța pe tot parcursul vieții, a colabora și împărtăși valori etc.) și pe dezvoltarea capacității de a inova.

¹ *Ibidem*

„Progresul este dezvoltarea noilor științe” [16]

Brâncuși a prevăzut, cu avengura unui vizionar de geniu, că doar noile științe sunt cele care asigură progresul și mersul lumii înainte. Calea artistică contribuie decisiv la formarea și dezvoltarea a ceea ce nu poate fi substituit de inteligența artificială.

Este nevoie ca în condițiile dezvoltării tehnologiilor digitale, în principal, să ne perfecționăm și să dezvoltăm abilitățile și competențele tinerilor.

Acest lucru înseamnă că fiecare om trebuie să devină o persoană autonomă, autodidactă, autodisciplinată, un veritabil și autentic independent. Dar, acest lucru nu înseamnă să fie în afara societății, a comunității, a familiei, ci din contră, aceasta înseamnă a colabora, a coopera, a lucra împreună în echipe. Suntem în epoca științei și a tehnologiei care ne acaparează treptat cu totul și care are din ce în ce mai mult capacitatea de a ne robotiza. Calea artistică este cea care ne ajută să rămânem umani în condițiile expansiunii tehnologiilor digitale.

„Pentru a reda lucruri spontane e nevoie de mai multă muncă decât pentru a face lucruri nemuncite” [17]

Concepția lui Brâncuși despre creativitate răstoarnă logica academică. Astfel, serendipitatea este apanajul cunoscătorilor, a celor instruiți. Doar ei pot să vadă cetatea, catedrala dintr-o grămadă de pietre. Doar vizionarilor și celor instruiți le sunt accesibile „accidentele” științifice, artistice, culturale sau de altă natură pentru că pot să le depisteze și să le valorifice.

De obicei întâmplarea ajută pe cei pregătiți. Natura oferă foarte multe exemple, dar roadele le pot culege doar cei avizați și pregătiți să interpreteze și să analizeze fenomenele. Louis Pasteur spunea că în domeniul cercetării, șansa favorizează mintea pregătită [18]. Șansele de a obține soluții creative la o problemă depind foarte mult de faza de pregătire. Iluminarea (inspirația, intuiția) este momentul în care soluția la o problemă apare subit. W. E. More (1985) descrie momentele de iluminare astfel: „Când ne este greu să ajungem la o soluție și simțim că gândirea nu produce nimic nou, este indicată o perioadă de incubare, un timp în care conștiința se îndepartează de problemă. Uneori se folosește termenul de inspirație în loc de iluminare. R. K. Merton face apel la serendipitate, adică la șansa de a găsi soluția la o problemă într-un moment în care ea nu polarizează în mod explicit atenția creatorului. O serie de cercetări au fost îndreptate înspre identificarea factorilor cognitivi implicați în acest proces. În mod tradițional, creativitatea a fost asociată cu imaginația. Inițial, Th. Ribot [19], apoi A. Osborn („L’imagination constructive”, 1959) se pronunța pentru imaginația creatoare sau constructivă ca proces predilect al creativității.

Atunci când unele rezultate științifice intră în orizontul de așteptare al cercetătorilor bine informați și instruiți, serendipitatea capătă nuanțe diferite. Lungul drum al descoperirii penicilinei¹ demonstrează din plin acest lucru.

Alexander Fleming, un microbiolog britanic, s-a întors din vacanță în laboratorul său; el căuta la acea vreme un leac pentru gripă.

După cum a scris Johann Wolfgang Goethe (1749 -1832), descoperitor el însuși, "Descoperirea are nevoie de noroc, invenție și intelect - nimic nu se poate face fără cele trei împreună." [21]

¹ În anul 1885 savantul român Victor Babeș a semnalat primul acțiunea inhibantă a substanțelor elaborate de microorganisme; de asemenea, el a sugerat cu 50 de ani înainte de descoperirea penicilinei de către Fleming că aceste substanțe pot fi utilizate în scop terapeutic pentru distrugerea agenților patogeni.

Prin gândirea sa profundă, exprimată prin aforisme cu mare încărcătură filosofică Brâncuși și-a împlinit menirea sa de sculptor-filosof.

Bibliografie

- [1] Georgescu-Gorjan Sorana, *Așa grăit-a Brâncuși*, Editura Brâncuși, Târgu-Jiu, 2018, p.50
- [2] Cuhls, K. (2003) *From forecasting to foresight processes - New participative foresight activities in Germany*, Journal of Forecasting, Vol. 22, No. 2-3, pp. 93-111.
- [3] Tsoukas, H. and J. Shepherd (2004) *Coping with the future: developing organizational foresightfulness - Introduction*, Futures, Vol. 36, No. 2, pp. 137-144.
- [4] Slaughter, R.A. (1997) *Developing and Applying Strategic Foresight*, ABN Report, Vol. 5, No. 10, pp. 13-27.
- [5] Roll, M. (2004) *Strategische Frühaufklärung : Vorbereitung auf eine ungewisse Zukunft am Beispiel des Luftverkehrs*, Wiesbaden: Dt. Univ.-Verl.
- [6] Rauscher, L.-H. (2004) *Strategische Frühaufklärung : neuer Vorschlag zur finanziellen Bewertung*, Lohmar ; Köln: Eul.
- [7] Dürr, H.-P., et al. (2004) *Werkstattbericht Nr. 64: Zukunftsforschung im Spannungsfeld von Visionen und Alltagshandeln*, Berlin: IZT.
- [8] Kreibich, R. (2006) *Arbeitsbericht 23: Zukunftsforschung*, in *Zukunftsforschung* Berlin: Institut für Zukunftsstudien und Technologiebewertung.
- [9] Burmeister, K., et al. (2002) *Zukunftsforschung und Unternehmen - Praxis, Methoden, Perspektiven*, Essen: Druck- und Verlagskooperative stattwerk e. G.
- [10] Porter, A.L., et al. (2004) *Technology futures analysis: Toward integration of the field and new methods*
- [11] Georgescu-Gorjan Sorana, *Op. cit.*, p.338
- [12] *Ibidem*, p. 50
- [13] *Ibidem*, p. 163
- [14] *Ibidem*, p. 162
- [15] *Ibidem*, p. 286
- [16] *Ibidem*, p. 312
- [17] *Ibidem*, p. 296
- [18] *Norocul nu favorizează invenția decât pentru spiritele pregătite descoperirilor prin studii tenace și eforturi perseverente.. Œuvres de Pasteur, t. VII, p. 215, <http://www.pasteur.fr/fr/institut-pasteur/l-histoire/louis-pasteur#sthash.LWf59YXV.dpuf>.*
- [19] Ribot, Th. *Essai sur l'imagination creatrice*, vol. 8 Paris Alcan, 1900, p. 304.
- [20] Kuhn, R., *The imipramine story*. In: Ayd FJ, Blackwell B. *Discoveries in Biological Psychiatry*. Philadelphia, Pa; Toronto, Canada: J.B. Lippincott Company; :205-217.